

Příloha 1. Výzkum o současné roli lidových tradic v životě lidí

Jako doplnění mé práce byl také proveden výzkum, zda a v jaké míře jsou tradice v obou zemích ještě živé. Dotazovalo se nejen o rodinných tradicích, ale pro porovnání i o svátcích, a ukázalo se, že pro lidi dotaz o tradicích znamená především svátečné tradice, ne rodinné. Výzkumu se zúčastnilo 40 respondentů, z obou stran 20. Věkové rozmezí je od 7 do 73 let a výzkumu se zúčastnili jak muži, tak i ženy. Snahou bylo získat odpovědi od lidí žijících v různých krajích České republiky a Ukrajiny.

Celkově měl dotazník 10 otázek:

1. Pohlaví, věk, město.
2. Jaké rodinné (křtiny...), národní (Svatý Jan...), náboženské (Vánoce...) svátky slavíte?
3. Věříte na nějaké pověry spojené s těmito svátky?
4. Jaké dodržujete rodinné tradice (vánoční, velikonoční...) spojené se svátky?
5. Máte ve své rodině nějaké vlastní tradice (slavíte například Vánoce jen s rodinou)?
6. Jaké náboženské tradice jsou ve Vaší rodině (chodíte do kostela apod.)?
7. Jaké svátky bychom podle Vás měli slavit a zachovat pro budoucí generace?
8. Máte nějaké neobvyklé národní tradice ve svém městě? Jsou nějaké společné národní oslavy?
9. Myslíte si, že mají národní tradice a obyčeje v 21. století budoucnost?
10. Zajímáte se o historickou minulost vašeho národa?

Odpovědi byly jak krátké: ano/ne, tak i rozsáhlé, se spoustou detailů. Nejzajímavější odpovědi budou uvedené zvlášť na konci.

Podle věku patří většina respondentů do věkové kategorie od 21 do 40 (16 lidí), další kategorie od 41 do 60 (9 lidí), pak 61 do 80 (8 lidí) a pak od 0 do 20 (7 lidí). Z celkového počtu je žen 23 a mužů – 17. Respondenti z Ukrajiny jsou z oblastí jako Dněpropetrovská (kde vymezíme zvlášť město Petrykivka – město s velkým počtem svých tradic a obyčejů), Mykolajivská, Lvovská, Kyjevská, Charkovská, Vinnycká a také z republiky Krym. Respondenti z České republiky jsou většinou z Prahy a Středočeského kraje, ale také z kraje Pardubického, Jihomoravského, Královéhradeckého, Karlovarského a z Jihočeského.

U Ukrajinců (16) je nejpopulárnější oslava Nového roku, pak Vánoc a Starého Nového roku. Tyto tři svátky jsou brány jako jeden cyklus zimních novoročních svátků a například zimní dovolené u státních organizací a u škol začínají právě několik dní před Novým rokem a končí posledním svátkem Starým Novým rokem, což je Nový rok podle starého stylu, který se slaví 2 týdny po moderním Novém roce v noci ze 13. na 14. ledna, a má své zvláštní tradice a zvyky. Další jsou Velikonoce a rodinné oslavy jako narozeniny.

U Čechů (19) je podle odpovědí na prvním místě oslava Vánoc spolu s oslavou Nového roku, čili Silvestru. Pak jsou také Velikonoce a následují další svátky: státní a rodinné (narozeniny, jmeniny). Na rozdíl od Ukrajinců, jmeniny slaví většina respondentů z české strany, kdežto z ukrajinské strany tuto oslavu neuvedl ve své odpovědi ani jeden člověk.

Shodně byly odpovědi ohledně oslav Vánoc, všichni respondenti (40) je považují za svátek, který se slaví výhradně doma s rodinou. U Ukrajinců je ale ještě tradicí v den Vánoc navštěvovat kmotry a přinášet jim kuřou – jídlo, kterým na Ukrajině začínají štedrovečerní večeři. Je to tradiční pokrm, který se připravuje z tlučené pšenice, makových zrníček, oříšků, medu, rozinek a někteří do něj přidávají také smetanu.

Někteří čeští respondenti (12) naopak považují za největší svátek všech křesťanů Velikonoce a Vánoce jsou pro ně jen na druhém místě. Zajímavé je to, že podle odpovědí chodí skoro všichni (36) do kostela na noční velikonoční mši s tím rozdílem, že pro Čechy je to svatý obřad a pro Ukrajince je to především tradice. Ti chodí do kostela pro posvěcení jídla, a to nejen velikonočních vajec a kuličů. Nesou s sebou skoro všechno jídlo i alkohol co mají doma, ačkoli toto není podle náboženských norem vhodné. Například jedna z odpovědí (žena, 15, Dněpropetrovská oblast) zní: „o Velikonocích chodíme do kostela pro posvěcení jídla: klobás, sýrů, vajíček, kuličů, a Kagoru (vína)“. Lidé nevnímají tento obřad jako svatou mši, berou to spíše jako povinnost. Chodit s jídlem do kostela se na Ukrajině také objevilo v posledních 20 let, u Čechů tato tradice vůbec není.

Na otázku o dodržovaných náboženských tradicích respondenti z obou zemí odpovídali stejně: dodržují půst, chodí do kostela, slaví křtiny a chodí na mohyly svých předků na hřbitov (ani jeden Čech neuvedl v seznamu svátků Dušičky, naopak všichni Ukrajinci (20) měli ve svých odpovědích zmínku o „navštěvování zemřelých na hřbitově a úklid jejich hrobu“).

Zajímavé je to, že většina respondentů na dotaz o pověrách odpověděla, že na pověry nevěří. Vnímání pověr samotných je u lidí trochu mylné. Pověry nevnímají jako pověry, ale považují je spíš za zvyky nebo součásti průběhu nějakých oslav. Dokonce míní, že věřit na pověry je něco špatného. Muž ze Staré Boleslavi (29) odpověděl, že na pověry věří, protože „je katolík“. A z ukrajinské strany byly takové odpovědi jako například, že na pověry nevěří, protože „jsou věřící“. Takže v tomto byl opravdu zřejmý rozdíl v odpovědích.

Zajímavé byly odlišnosti v odpovědích na otázku o zachování svátků do budoucna. České odpovědi se rozdělily mezi zachováním buď Vánoc anebo Velikonoc, protože „spojují rodinu a přinášejí duševní klid a pohodu“ (Muž, 42, Nymburk).

Zaznamenali jsme také rozdíly v odpovědích na otázky 9 a 10 (Myslíte si, že mají národní tradice a obyčeje v 21. století budoucnost? Zajímáte se o historickou minulost vašeho národa?) Odpovědi respondentů z Ukrajiny jsou skoro všechny stejné. Shodují se, že se tradice ukrajinského národa zachovají, a že o historickou minulost národa je potřeba se zajímat. Většina českých respondentů (14) dokonce odpověděla, že o minulost se nezajímají a také, že tradice se nejspíš nedochovávají, jen nějaké menší, například „vánoční stromeček“. Ale jeden z českých respondentů odpověděl takto: „Myslím si, že určitě dochovávají, jinak by se ztratila národní identita, nebo evropská identita. Tradice je důležité dodržovat, aby si lidé vážili, že jsou např. Češi. Myslím, že na dodržování tradic jak rodinných, tak národních buduje se hrdost a národní identita. V některých zemích lidé nevěnují tradicím tolik pozornosti, jak je nutné, a myslím, že to částečně stojí i za problémy těchto zemí, jak teď, tak v budoucnu. Např. Bulharsko. Tradice sbližují národ.“ (muž, 22, Praha)

Výběr z odpovědí

Jaké máte rodinné tradice (vánoční, velikonoční...) spojené se svátky?

Šupina pod talíř a pak do peněženky, zapouštění lodiček ze skořápek ořechů, barvení vajec.
(Žena, 23, Brno)

Jaké svátky, si myslíte, musíme slavit a zachovat pro budoucnost?

Velikonoce, a všechny státní svátky. (Žena, 43, Karlovy Vary)

Jaké máte rodinné tradice (vánoční, velikonoční...) spojené se svátky?

Slavíme Vánoce jen s rodinou, chodíme jeden k druhému na návštěvu. (Žena, 27, Náchod)

Máte nějaké neobvyklé národní tradice ve svém městě? Jsou nějaké společné národní oslavy?

O masopustu na velkém náměstí pečou palačinky s máslem a rozdávají je. Tamže se provádějí koncerty a lidé vodí chorovody. Také spalují slaměnou bábu, což je jako rozloučení se zimou a uvítání jara.

Na Letnice zdobíme domov polními květinami. 1. srpna je medový (makový) svátek, domu přinášíme pšeničné klasy (pak je uchováváme celý rok), pečeme koláče s mákem a jíme jablka s medem (Žena, 49, Vinnycia, Vinnycká oblasť)

Myslíte si, že národní tradice a obyčej mají v 21. století budoucnost?

Žijeme v 21. století již 16 let a tradice jsou stejně zachovány. Možná ne úplně všechny a nemáme jich tolik, kolik jich bylo dřív, třeba v 19. století, ale stále je máme. A kdo ví, možná jsme je ještě docela dobře zachovaly. (Žena, 29, Charkov, Charkovská oblast)

Jaké máte rodinné tradice (vánoční, velikonoční...) spojené se svátky?

Samozřejmě slavíme Nový rok a Starý Nový rok, oblékáme i kostýmy, máme karneval, je to pěkné, a mělo by se to zachovat. Také slavíme masopust, všichni mají rádi palačinky, že ano? Také samozřejmě Vánoce – celá rodina je spolu, peče se husa, vládne klid a pohoda. A Štědrý večer – 12 chodů, kuřa – to je důležité. Také dáváme na okno panáka s nějakým alkoholem, talíř a lžiči pro zemřelé. Posadit se ke stolu můžeme jen s první hvězdou. Na stole musí být cukr, sůl, med, cibule, pšenice, svíčka a pod ubrusem česnek – proti nečisté síle. Na svatého Mikuláše dáváme dětem dáreček pod polštář. (Žena, 47, Petrykivka, Dněpropetrovská oblast)

Věříte na nějaké pověry spojené s těmito svátky?

Jak na Nový rok, tak po celý rok.

Na svátek Křtu Páně musíš se ponořit celý do vody – a pak ničím neonemocníš. A první voda ten den – i obyčejná kohoutková – je posvátnou, musíme ji do něčeho natočit a pak se jí umýt.

Také žádné dluhy na Nový rok, musíš vrátit všechny půjčky předem, vyřešit všechny hádky, pokud nějaké jsou.

O náboženských svátcích v žádném případě neuklízet, neprát, neholit se a nehádat se. (Žena, 71, Kyjev, Kyjevská oblast)

Máte nějaké neobvyklé národní tradice ve svém městě? Jsou nějaké společné národní oslavy?

Podle tradic na svátek Křtu Páně se má ponořovat do vysekané v ledě díry na řece, u nás se ponořuje do moře, ani řeku ani takovou zimu, aby bylo z čeho ty díry vysekávat, prostě nemáme. (Muž, 40, Simferopol, Krym)

Jaké máte rodinné tradice (vánoční, velikonoční...) spojené se svátky?

Na Vrbovou neděli jít do kostela posvěcovat vrbové větve a pak jimi bít jeden druhého.

Na Vánoce dáváme pod ubrus peníze, aby byly peníze pak po celý rok (Muž, 36, Lvov, Lvovská oblast)

Jaké máte rodinné tradice (vánoční, velikonoční...) spojené se svátky?

Na Velikonoce hrajeme hry, nejoblíbenější je „čí vejce je nejsilnější“: Každý bere do ruky vejce a boucháme jeden do druhého. Čí vejce zůstane celé, ten je vítězem. (Žena, 29, Sudak, Krym)